

FÒRUM VIVES

Obrint **marcs**
d'**intercanvi i reflexió**
des de la **universitat**

ANÀLISI DEL PERFIL SOCIODEMOGRÀFIC ALUMNAT DELS PROGRAMES SÈNIORS DE LA XARXA VIVES

Nom i cognoms: José Ramón Valero Escandell
Càrrec i Universitat: Universitat Permanent. Universitat d'Alacant

---

Xarxa Vives
d'universitats

xarxa@vives.org
www.vives.org
#fòrumvives

Universitat Abat Oliba CEU. Universitat d'Alacant. Universitat d'Andorra. Universitat Autònoma de Barcelona. Universitat de Barcelona. Universitat CEU Cardenal Herrera. Universitat de Girona. Universitat de les Illes Balears. Universitat Internacional de Catalunya. Universitat Jaume I. Universitat de Lleida. Universitat Miguel Hernández d'Elx. Universitat Oberta de Catalunya. Universitat de Perpinyà Via Domitia. Universitat Politècnica de Catalunya. Universitat Politècnica de València. Universitat Pompeu Fabra. Universitat Ramon Llull. Universitat Rovira i Virgili. Universitat de Sàsser. Universitat de València. Universitat de Vic · Universitat Central de Catalunya.

SUMARI

- ◆ 01 Introducció
- ◆ 02 Un col·lectiu moderadament creixent
- ◆ 03 L'edat de l'alumnat, el factor definidor
- ◆ 04 Un clar predomini femení
- ◆ 05 Alumnat amb un major nivell d'estudis previ

SUMARI

- ◆ 06 Una capacitació creixent en idiomes i informàtica
- ◆ 07 Una limitada àrea d'atracció
- ◆ 08 La salut, un factor determinant
- ◆ 09 Les formes de convivència
- ◆ 10 Millora el nivell de vida? Reptes i perills de cara al futur

01 Introducció

- ◆ 1.1 Caracteritzar, una tasca difícil
- ◆ 1.2 No totes compten amb els estudis per a la gent gran
- ◆ 1.3 No totes posen l'accent en el mateix concepte
- ◆ 1.4 Algunes posseeixen diversos programes, altres no
- ◆ 1.5 De la tradició sòlida a l'inici recent

01 Introducció

- ◆ 1.6 Incloure o no una edat mínima
- ◆ 1.7 No sempre s'ajusten a l'estereotip
- ◆ 1.8 Les fonts d'informació: Vives, AEPUM, UPUA, UNED
Elda
- ◆ 1.9 Les fonts d'informació: INE, EUROSTAT, altres

02 Un col·lectiu moderadament creixent

- ◆ 2.1 Increment global moderat (17% en quatre cursos)
- ◆ 2.2 No és segura la comptabilització
- ◆ 2.3 El procés s'ha alentit a les universitats pioneres
- ◆ 2.4 Existeixen alguns casos de decadències, almenys temporals
- ◆ 2.5 La UPUA, afectada per la crisi, **recuperació recent.**

02 Un col·lectiu moderadament creixent

RED AEPUM: RELACIÓ DE MATRICULATS EN EL CURS 2016_2017 A LES UNIVERSITATS INTEGRADES EN LA XARXA VIVES (*)			
UNIVERSITAT	Curs 2016-2017	Curs 2012-2013	Increment percentual del període 2012-2017
Alacant	1390	1321	5.2
UA Barcelona	4878	4154	17.4
Girona	332	348	-4.6
Illes Balears	2224	1164	91.1
Jaume I	962	823	16.9
Lleida	3096	1448	113.8
UP València	2161	1796	20.3
Ramon Llull	37	75	-50.7
Rovira i Virgili	1306	1251	4.4
UMH	434	453	-4.2
U València	1272	2648	-52.0
TOTALS	18092	15481	17.0

Font: AEPUM. Asociación Estatal de Programas Universitarios para Mayores, 2017

(*) No totes les universitats de la Xarxa Vives apareixen integrades. Els nombres difereixen de les dades Vives perquè possiblement incorporen també altres programes diferents.

?

com continuar creixent

com intensificar la relació entre l'alumnat i la universitat

com fidelitzar els qui ja acudeixen a les aules

com atreure nous col·lectius (i definir-los)

03 L'edat de l'alumnat, el factor definidor

- ◆ 3.1 Excepcionalment abans dels 45; escassos els majors de 90
- ◆ 3.2 Tres grups ben definits:
  - grup d'*entrada*: 45-60 anys
  - grup majoritari o *nuclear*: 60-74 anys
  - grup de *desconnexió*: 75-89 anys
- ◆ 3.3 Els sexagenaris, el grup majoritari
- ◆ 3.4 Després dels 80 anys, un pes menor que el que representen en la població total

03 L'edat de l'alumnat, el factor definidor

- ◆ 3.5 La població ha crescut molt ràpidament, en tots els territoris, amb matisos
- ◆ 3.6 El grup d'entrada creix actualment, pel pes del *baby boom*
- ◆ 3.7 El grup nuclear creix menys, però incrementa la qualificació global
- ◆ 3.8 La substitució biològica dels grups implicarà fortes transformacions en l'alumnat (per quantitat i nivell acadèmic)
- ◆ 3.9 El percentatge de gent gran és molt similar a la mitjana europea

03 L'edat de l'alumnat, el factor definidor

- ◆ 3.10 La població de 45-90 anys seguirà creixent, amb matisos
- ◆ 3.11 El grup d'entrada començarà a oferir símptomes de feblesa
- ◆ 3.12 Fort increment dels més majors: conseqüències.

04 Un clar predomini femení

- ◆ 4.1 Inqüestionable, en totes les universitats de la Xarxa
- ◆ 4.2 Hi ha més dones, en major mesura com més s'avança en edat
- ◆ 4.3 El predomini femení és cada vegada més tardà.
- ◆ 4.4 El predomini femení no està basat en el seu predomini demogràfic.
- ◆ 4.5 Tampoc ho està, ara com ara, en una superior qualificació.

05 Alumnat amb un major nivell d'estudis previs

- ◆ 5.1 Fort i sostinguda millora del nivell acadèmic de la població
- ◆ 5.2 En tots els territoris, més en els que no disposaven tradicionalment d'universitats
- ◆ 5.3 La millora de la qualificació és generalitzada, més en les dones
- ◆ 5.4 UPUA: del predomini dels que han completat el batxiller superior al dels titulats superiors
- ◆ 5.5 Alumnat divers i heterogeni

**POBLACIÓ ENTRE 45-89 ANYS EN DIFERENTS TERRITORIS DE LA XARXA VIVES (2001-2011).
EVOLUCIÓ DIFERENCIAL EN FUNCIÓ DEL NIVELL ACADÈMIC. (TOT DOS SEXES)**

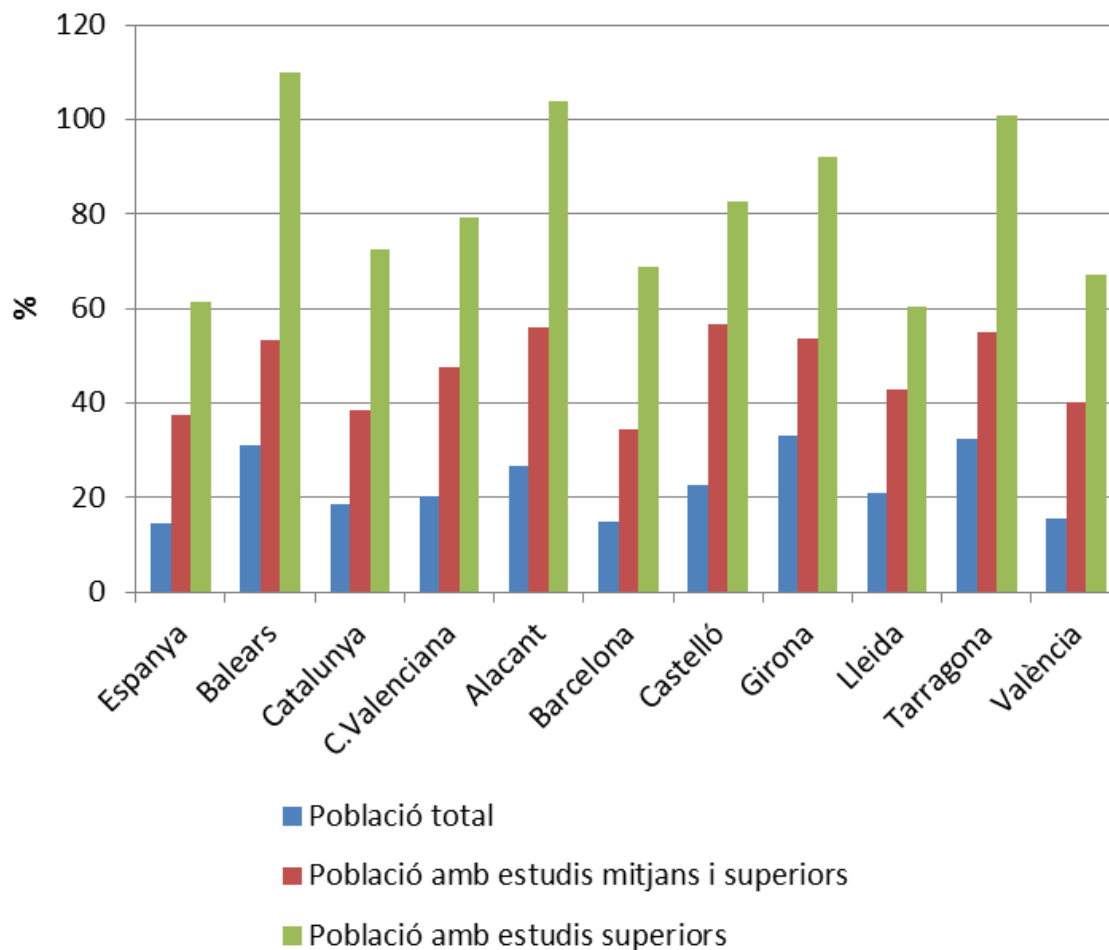
TERRITORI	Increment absolut 2001-2011			Increment percentual 2001-2011		
	Població total	Població amb estudis mitjans i superiors	Població amb estudis superiors	Població total	Població amb estudis mitjans i superiors	Població amb estudis superiors
Espanya	5978864	7921176	2851384	14.7	37.6	61.5
Balears	259811	246293	82051	31.0	53.5	109.9
Catalunya	1168574	1326004	531632	18.5	38.6	72.5
C.Valenciana	845253	1003793	329439	20.4	47.6	79.4
Alacant	388778	409489	123924	26.7	56.2	104.0
Barcelona	711559	905709	403998	14.9	34.5	68.9
Castelló	109364	133534	34814	22.7	56.8	82.8
Girona	185516	161458	48761	33.0	53.6	92.0
Lleida	75419	82976	23148	21.0	42.9	60.5
Tarragona	196080	175861	55725	32.3	55.1	101.0
València	347111	460770	170701	15.7	40.2	67.3

Font: INE, Censos de població i elaboració pròpia.

05 Alumnat amb un major nivell d'estudis previs

- ◆ 5.6 Les assignatures d'humanitats, les preferides; però lluny de ser la majoria
- ◆ 5.7 S'ha anat reduint progressivament el nombre d'assignatures cursades
- ◆ 5.8 Els estudis sènior, una activitat més en una edat madura socialment molt activa
- ◆ 5.9 Va desapareixent l'alumnat que concebia aquests estudis com una evocació d'una vida universitària tradicional

POBLACIÓ ENTRE 45-89 ANYS EN DIFERENTS TERRITORIS DE LA XARXA VIVES (2001-2011). EVOLUCIÓ DIFERENCIAL EN FUNCIÓ DEL NIVELL ACADÈMIC.

Font: INE: Censos de població de 2001 y 2011

06 Una capacitació creixent en informàtica i idiomes

- ◆ 6.1 Millora, encara que lentament, la capacitació en llengües estrangeres
- ◆ 6.2 El canvi es deixarà notar més intensament en les promocions que s'incorporin en aquests anys propers.
- ◆ 6.3 La millora en competències informàtiques, molt més clara i accelerada
- ◆ 6.4 Alguns ja tenen coneixements informàtics avançats.
- ◆ 6.5 La majoria ja posseeix sòlides competències a nivell d'usuari.

06 Una capacitació creixent en informàtica i idiomes

- ◆ 6.6 La situació és ben diferent entre l'alumnat d'entrada i el de desconnexió
- ◆ 6.7 El canvi radical en competències informàtiques ha de ser considerat en la planificació de programes i assignatures.
- ◆ 6.8 La modernització és inexcusable per incrementar l'atractiu dels programes entre els grups d'entrada, fins i tot per mantenir-ho.
- ◆ 6.9 Les assignatures lligades a la informàtica no només resulten atractives per a molts alumnes, sinó que ajuden a capacitar-los per a la seva fidelització als programes i per a l'elecció de noves assignatures.

07 Una limitada àrea d'atracció

- ◆ 7.1 La concentració geogràfica de l'alumnat és molt major que entre els estudiants universitaris reglats
- ◆ 7.2 En els exemples estudiats predominen fortament els de l'àrea més propera
- ◆ 7.3 Les disponibilitats econòmiques, com va demostrar l'època de crisi, condicionen.
- ◆ 7.4 El transport públic eficaç o la formació de grups entre gents d'un mateix cercle d'amistats pot ampliar l'àrea d'atracció
- ◆ 7.5 Qualsevol increment d'atracció geogràfica passarà per la diversificació zonal i l'acord amb altres institucions.

08 La salut, un factor determinant

- ◆ 8.1 Els estudis per a la gent gran, una resposta al ràpid increment de l'esperança de vida del segle XX
- ◆ 8.2 El món mediterrani, tal vegada el que ha mostrat una millora més ràpida de la longevitat
- ◆ 8.3 Les espanyoles de 65 anys viuran de mitjana 23,5 anys més; els homes una mica menys.
- ◆ 8.4 L'esperança de vida en condicions de bona salut, molt menor, estancada i similar per sexe
- ◆ 8.5 Un dels grans reptes: millorar el percentatge de vida saludable de la població

UNIÓ EUROPEA: ANYS DE VIDA EN CONDICIONS DE BONA SALUT EN DIFERENTS PAÏSOS EUROPEUS, 2006-2015

Estat	Dones				Homes			
	2006	2009	2012	2015	2006	2009	2012	2015
UE (*)	62.5	62	62.1	63.3	61.8	61.3	61.5	62.6
Espanya	63.5	62.1	65.8	64.1	63.9	63.1	64.8	63.9
Alemanya	58.3	58.1	57.9	67.5	58.7	57.1	57.4	65.3
França	64.4	63.5	63.8	64.6	62.8	62.8	62.6	62.6
Itàlia	64.7	62.6	61.5	62.7	65.2	63.4	62.1	62.6
P.Baixos	63.5	60.1	58.9	57.2	65.2	61.7	63.5	61.1
Polònia	62.9	62.5	62.8	63.2	58.4	58.3	59.1	60.1
Portugal	57.9	56.4	62.6	55	60	58.3	64.5	58.2
R.Unit	64.9	66.1	64.5	63.3	64.8	65	64.6	63.7
Suècia	67.5	69.6	nd.	73.8	67.3	70.7	nd.	74

(*)Fins a 2009. UE de 27 membres. A partir de 2010, 28 membres.

Font::EUROSTAT [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Healthy_life_years_statistics/fr]

08 La salut, un factor determinant

- ◆ 8.6 Un altre gran repte: integrar les universitats en aquesta tasca
- ◆ 8.7 No es tracta d'ocupar tasques alienes, com les sanitàries
- ◆ 8.3 La despesa en assistència a la gent gran, limitada fortament per l'increment de l'esforç en pensions..

09 Les formes de convivència

- ◆ 9.1 La forma més usual avui entre els majors de 65 anys: la vida en parella, majoritàriament sense fills
- ◆ 9.2 Es redueixen les persones soles, i les llars monoparentals
- ◆ 9.3 El factor edat determina l'evolució de les formes de convivència
- ◆ 9.4 Per sexes, la situació és ben diferent: influeix la major longevitat de la dona, la major edat de l'home, els costums tradicionals...
- ◆ 9.5 També s'ha modificat l'estat civil de la gent gran: avui prevalen els casats sobre els vidus

CUADRE ESTADÍSTIC 15

ESPANYA, 1970-2011: ESTAT CIVIL DE LA POBLACIÓ MAJOR DE 65 ANYS

Cens del any	Fadrins	Casats	Vidus	Divorciats / Separats
1970	11.2	49	39.4	0.4
1981	11.3	51.2	36.7	0.7
1991	10.4	55.9	33.2	0.6
2001	8.0	59.7	30.9	1.4
2011	7.4	60.5	28.9	3.2

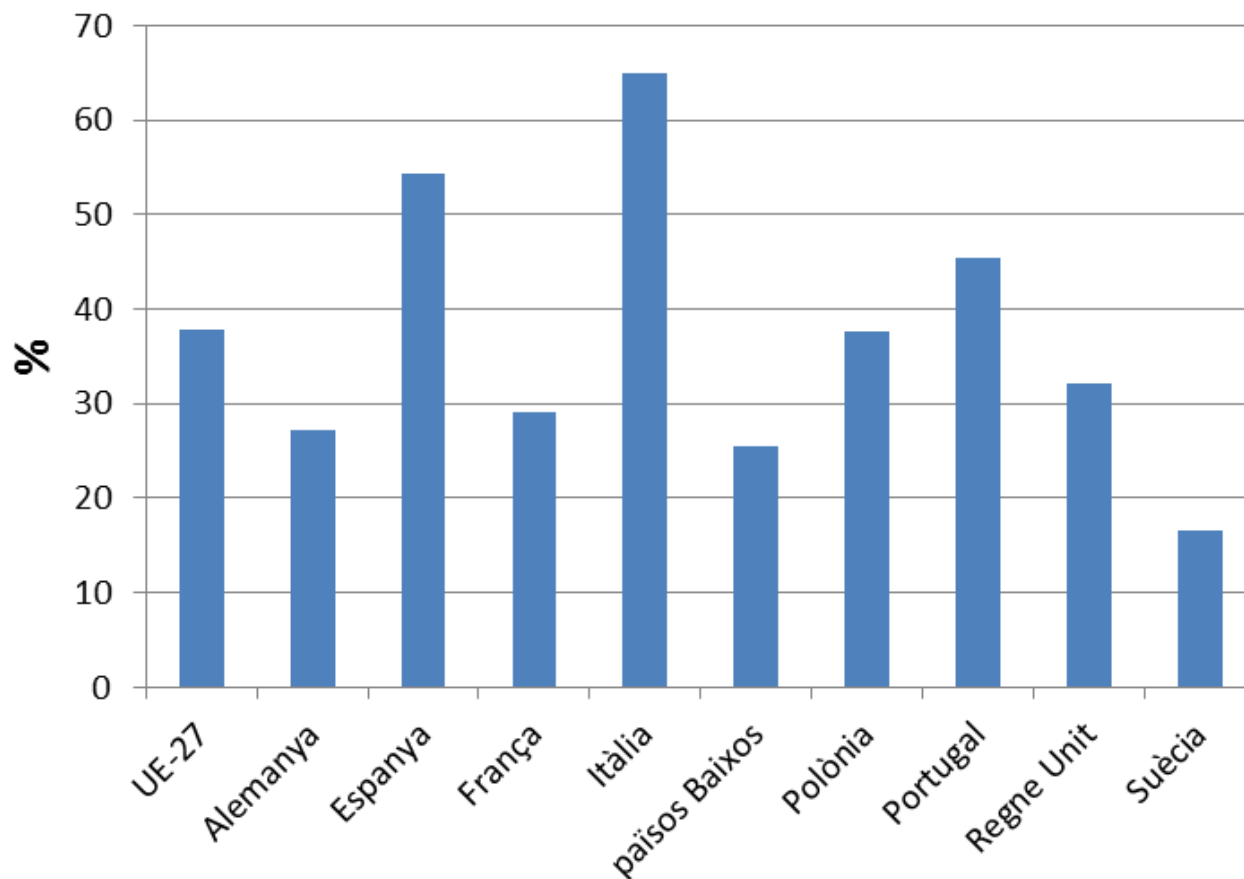
Font: INE: Cens de població dels anys corresponents

09 Les formes de convivència

- ◆ 9.6 Fort augment de divorciats/separats però segueixen sent pocs. Un percentatge significatiu en pocs anys.
- ◆ 9.7 Es manté el freqüent contacte amb els fills: el món mediterrani és excepcional en Occident.
- ◆ 9.9 El contacte amb l'entorn familiar, i sobretot la solidaritat intergeneracional, en les precàries condicions laborals actuals, pot condicionar molt l'evolució dels estudis per a majors.
- ◆ 9.10 Els programes han de ser concebuts en funció de donar respostes –no sempre similars– a les parelles.

UE, 2012: PERCENTATGE DE POBLACIÓ MAJOR DE 65 ANYS QUE MANTÉ CONTACTE TOTS O GAIREBÉ TOTS ELS DIES AMB ELS SEUS FILLS

■ Font: Eurofound: European Quality of Life Survey (EQLS), 2012. (Citat per: Informes Envejecimiento en Red, nº 15. Gener, 2017)

10 Millora el nivell de vida?

Reptes i perills cara al futur

- ◆ 9.1 Millora comparativa de la renda disponible de la gent gran.
- ◆ 9.2 Manteniment de les pensions i nous pensionistes que accedeixen amb unes retribucions superiors a les de les generacions prèvies.
- ◆ 9.3 La millora pot ser només conjuntural. El fort increment de la despesa en pensions -molt superior a la mitjana europea- pot revertir els avanços i condicionar el desenvolupament dels estudis per a majors.
- ◆ 9.4 La millora comparativa ha generalitzat la solidaritat familiar intergeneracional, especialment en aspectes com la cura familiar. Pot afectar als estudis per a majors.
- ◆ 9.5 Els programes han de considerar aquesta possible situació i crear un discurs propi, lligat a la utilitat pública, a l'arrelament social, al foment d'hàbits de vida saludables, a l'envelliment actiu.

FÒRUM VIVES

Obrint **marcs**
d'**intercanvi i reflexió**
des de la **universitat**

REPTES DE CARA AL FUTUR:

Homologar el corpus estadístic per a facilitar els estudis i les estratègies

El creixement és molt sòlid, fins i tot en anys de crisi econòmica, però té una sèrie de desafiaments a superar.

Per tal de planificar convé fugir dels estereotips: ni són els més majors de la nostra societat, ni són exclusivament jubilats ni es tracta d'una difusió universitària a públics menys preparats.

FÒRUM VIVES

Obrint **marcs**
d'**intercanvi i reflexió**
des de la **universitat**

REPTES DE CARA AL FUTUR:

El predomini femení no està tan lligat a la seva majoria demogràfica com a altres raons. Aprofundir en aquestes qüestions resulta bàsic per a l'èxit dels programes.

El nivell acadèmic de les generacions inicials creixerà molt fortament en un futur i exigirà noves respostes.

La creixent capacitat informàtica ha d'anar acompanyada de canvis en programes, assignatures i mètodes.

FÒRUM VIVES

Obrint **marcs**
d'**intercanvi i reflexió**
des de la **universitat**

REPTES DE CARA AL FUTUR:

L'àrea d'atracció és significativament més reduïda que en els estudis reglats.

Ampliar-la requereix canvis diversos: descentralització, acords amb institucions, accés a àrees rurals...

L'esperança de vida en condicions de bona salut és una limitació greu, però també un aliat per a noves concepcions d'aquests estudis.

FÒRUM VIVES

Obrint **marcs**
d'**intercanvi i reflexió**
des de la **universitat**

REPTES DE CARA AL FUTUR:

Les formes de convivència han variat molt en els últims temps, bàsicament per l'augment en l'esperança de vida.

Convé adaptar els programes en funció dels interessos compartits (parelles, cercles d'amics, solidaritat parental...)

La millora de la renda de la gent gran és una realitat amb molts perills futurs: considerar-los esdevindrà essencial per a l'èxit dels programes

FÒRUM VIVES

Obrint **marcs**
d'**intercanvi i reflexió**
des de la **universitat**

Xarxa Vives
d'universitats

xarxa@vives.org
www.vives.org
[#fòrumvives](https://twitter.com/forumvives)

Universitat Abat Oliba CEU, Universitat d'Alacant, Universitat d'Andorra, Universitat Autònoma de Barcelona, Universitat de Barcelona, Universitat CEU Cardenal Herrera, Universitat de Girona, Universitat de les Illes Balears, Universitat Internacional de Catalunya, Universitat Jaume I, Universitat de Lleida, Universitat Miguel Hernández d'Elx, Universitat Oberta de Catalunya, Universitat de Perpinyà Via Domitia, Universitat Politècnica de Catalunya, Universitat Politècnica de València, Universitat Pompeu Fabra, Universitat Ramon Llull, Universitat Rovira i Virgili, Universitat de Sàsser, Universitat de València, Universitat de Vic · Universitat Central